

Вадим ДЕМЧЕНКО

**Знайомтесь:
Міністерство
юстиції
України**

Київ – 2003

ББК 67.9(4УКР)7
ДЗ1

Демченко, Вадим.

Знайомтесь: Міністерство юстиції України. — К.: [Ін-т громад. суп-ва], 2003. — 36 с.

ISBN 966-96133-7-X

Ця брошура допоможе дізнатися про основні завдання, структуру, основні напрямки діяльності Міністерства юстиції України, зрозуміти його місце та роль у забезпеченні конституційних прав та свобод людини й громадянина.

ББК 67.9(4УКР)7

Керівник проекту: Тарас Нечипоренко

Видання здійснене за підтримки Фонду «Євразія» на кошти, надані Агентством Міжнародного Розвитку США (USAID).

Позиція авторів може не співпадати з позицією Фонду та Агентства.

ISBN 966-96133-7-X

© Інститут громадянського суспільства

Українська держава, як і все наше суспільство, переживає часи докорінних змін, коли створюються умови для формування і впровадження якісно нових суспільних відносин, що мають базуватися на пріоритетності захисту прав людини. Перехідний період характеризується постійною зміною парадигм, відновлюється гуманістичне бачення розвитку та ефективності держави, виникає нове розуміння соціальних проблем у країні. Зміни відбуваються як у сфері економіки, так і в політичній та соціальній сферах життєдіяльності суспільства. Важливою у цих процесах є роль Міністерства юстиції України.

Базова основа подальшого розвитку нашої держави — європейський вибір, добросусідство, відданість України загальноновизнаним цінностям, ідеалам свободи, гарантованої та непорушної демократії. Отже, перед усіма державними органами, зокрема Міністерством юстиції України, стоїть завдання зробити все можливе для практичного втілення у життя положень Конституції та законів України.

Міністерство юстиції України — специфічний центральний орган виконавчої влади. Серед основних завдань, що стоять перед ним, — розробка проєктів законодавчих актів, проведення правової експертизи проєктів нормативно-правових актів, розроблених іншими органами виконавчої влади на предмет їхньої відповідності Конституції України та іншим законам, реєстрація відомчих правових актів, що мають нормативний характер. Міністерство юстиції України забезпечує методичне та методологічне керівництво органами реєстрації громадського стану, нотаріату в Україні. В системі Міністерства юстиції діє Державна виконавча служба, служба експертного забезпечення правосуддя, підрозділи з реєстрації об'єднань громадян, зокрема й політичних партій. При Міністерстві юстиції діють Центр правової реформи та законопроектних робіт, Центр перекладів актів Європейського права, Центр порівняльного права, що своєю працею наближають українське законодавство до законодавства Європейського Союзу і норм та стандартів Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи.

У структурі центрального апарату Мінюсту функціонує близько 30 департаментів, управління, відділ, а також Національне бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини.

До сфери управління Міністерства юстиції належать відповідні територіальні органи системи юстиції, 12 державних підприємств, організацій і установ. Міністерство спрямовує і координує діяльність Державного комітету України у справах релігій.

Від діяльності Міністерства юстиції значною мірою залежить, чи буде у нашій державі панувати закон, чи стануть права й свободи людини і громадянина гарантованою і непорушною реальністю.

Вадим ДЕМЧЕНКО

I. Правовий статус Міністерства юстиції України, його основні функції та завдання.

Який статус має Міністерство юстиції?

Міністерство юстиції — головний (провідний) орган у системі центральних органів виконавчої влади. Міністерство є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням, має самостійний баланс та рахунки в установах банків. Міністерство володіє повною цивільною правоздатністю та дієздатністю.

Статус Міністерства юстиції визначається Положенням про Міністерство юстиції України, затвердженим Указом Президента України від 30 грудня 1997 року № 1396/97.

У чому полягає специфіка Мінюсту як центрального органу виконавчої влади?

Специфіка Міністерства юстиції полягає у тому, що воно є головним органом у системі органів виконавчої влади в забезпеченні реалізації державної правової політики.

Чим керується Мінюст у своїй діяльності?

У своїй діяльності Мінюст керується Конституцією та законами України, актами Президента та уряду України, а також, у межах своїх повноважень, загальновизнаними нормами міжнародного права та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Які основні завдання виконує Міністерство?

Відповідно до зазначеного Положення на Мінюст покладаються такі завдання:

- підготовка пропозицій щодо проведення в Україні правової реформи, сприяння розвитку правової науки, забезпечення захисту прав людини і громадянина (в межах своїх повноважень), підготовка проектів концепцій напрямків розвитку законодавства та їхнє наукове обґрунтування;
- підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства та його систематизації, розробка проектів нормативно-правових актів та проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів, що розробляються органами виконавчої влади, проведення державної реєстрації нормативно-правових актів та ведення відповідного Єдиного державного реєстру, планування законопроектної роботи й роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, організація виконання повного та неупередженого виконання рішень судів та інших органів;

- здійснення експертного забезпечення правосуддя;
- організація роботи нотаріату та органів реєстрації актів громадянського стану;
- здійснення міжнародно-правового співробітництва;
- підготовка зауважень та пропозицій до прийнятих Верховною Радою законів України при підготовці їх на підпис Президентові України.

Мініюст також здійснює легалізацію всеукраїнських об'єднань громадян, реєстрацію політичних партій, міжнародних громадських організацій, відділень, філій, представництв неурядових організацій іноземних держав в Україні, всеукраїнських і міжнародних благодійних фондів, організацій, всеукраїнських творчих спілок, Торгово-промислової палати України, всеукраїнських професійних спілок, їх об'єднань і символіки, а також їхніх статутів.

Чи реєструє Мініюст загальнодержавні фонди?

Так, Мініюст реєструє статут Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і статуту інших фондів загальнообов'язкового державного страхування, якщо їхню реєстрацію передбачено законами України.

Чи видає Мініюст правову літературу?

Мініюст забезпечує функціонування єдиної системи правової інформації, є офіційним видавцем збірників законодавства та кодексів України, видає інформаційний бюлетень «Офіційний вісник України», бере участь у виданні газет та журналів загальноправового характеру.

Чи причетний Мініюст до вирішення проблем, пов'язаних із правосуддям?

Певним чином. Так, Мініюст здійснює добір та підготовку кандидатів у судді, готує за рекомендаціями відповідних кваліфікаційних комісій суддів матеріали для призначення або обрання суддів, їхнє переведення на посади в інші суди, формує резерв на посади суддів, а також організовує своєчасне, повне та неупереджене примусове виконання рішень судів та інших органів, виконання яких покладено на державних виконавців. Мініюст організовує експертне забезпечення правосуддя, формує державне замовлення на науково-дослідні роботи в галузі судової експертизи, спрямовує та контролює діяльність підвідомчих науково-дослідних інститутів судових експертиз, координує роботу відповідних державних органів з питань розвитку судової експертизи, здійснює ліцензування судово-експертної діяльності та контроль за нею і веде відповідний реєстр атестованих судових експертів. Забезпечення ведення судової статистики також відноситься до компетенції Мініюсту.

Чи опікується Мінюст питаннями розвитку юридичних послуг?

Мінюст сприяє розвитку юридичних послуг з метою реалізації прав свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб, здійснює в передбачених випадках державну реєстрацію юридичних осіб, а також реєстрацію прав на нерухоме майно, веде реєстр застави майна, організовує надання громадянам та юридичним особам додаткових послуг правового та технічного характеру.

Яка причетність Мінюсту до діяльності установ нотаріату в Україні?

Мінюст організовує роботу установ нотаріату, перевіряє їхню діяльність і вживає заходів до її поліпшення, контролює законність вчинення нотаріальних дій як державними, так і приватними нотаріусами, видає та анулює свідоцтва про право на нотаріальну діяльність, забезпечує реєстрацію приватної нотаріальної діяльності, організовує виготовлення та контролює використання спеціальних бланків нотаріальних документів, веде реєстр свідоцтв про право на нотаріальну діяльність, визначає кількість приватних нотаріусів у межах нотаріальних округів, затверджує зразки печаток державних і приватних нотаріусів та умови замовлення на їхнє виготовлення.

Міністерство юстиції забезпечує роботу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату.

Чи взаємодіє Мінюст із консульськими установами України?

Міністерство юстиції має постійний зв'язок із консульськими установами України через Міністерство закордонних справ України, надає їм методичну допомогу з правових питань. Міністерство здійснює підготовку нотаріально оформлених документів для їх консульської легалізації та надає практичну допомогу консульським установам з питань вчинення останніми нотаріальних дій за межами України.

Чи координує Міністерство юстиції діяльність адвокатів в Україні?

Ні, Міністерство юстиції не має права втручатися в діяльність адвокатів. Мінюст лише реєструє адвокатські об'єднання, забезпечує фінансування оплати праці адвокатів за рахунок коштів державного бюджету в разі участі адвоката у кримінальній справі за призначенням та звільнення громадян від оплати юридичної допомоги та веде реєстр адвокатських об'єднань.

Чи видає Міністерство ліцензії на будь-які види підприємницької діяльності (юридичної практики)?

Ні, з моменту набрання чинності Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (21.10.2000 р.) Міністерство юсти-

ції не видає суб'єктам підприємницької діяльності ліцензії на здійснення юридичної практики.

Чи має Мінюст право реєструвати акти громадянського стану: народження людини, її смерті, одруження чи розлучення?

Ні, такого права Мінюст не має. Міністерство юстиції здійснює заходи щодо вдосконалення роботи органів реєстрації актів громадянського стану, контролює їхню діяльність, забезпечує виготовлення та контролює використання бланків та свідоцтв про реєстрацію актів громадянського стану.

Чи можна зареєструвати громадянам України шлюб за кордоном або отримати свідоцтво про народження дитини – громадянина України, або отримати свідоцтво про смерть громадянина України?

Так, це можна зробити в консульських установах та дипломатичних представництвах України. З цією метою Міністерство юстиції надає практичну та методичну допомогу консульським установам та дипломатичним представництвам України за кордоном щодо реєстрації актів громадянського стану.

Чи має Мінюст відношення до діяльності бюро технічної інвентаризації?

Так, Мінюст надає нормативно-методичну допомогу діяльності бюро технічної документації щодо проведення реєстрації прав власності на нерухоме майно.

Як надається допомога юристам інших органів влади та юристам підприємств і установ?

Мінюст надає таку допомогу шляхом надання методичного керівництва правовою роботою в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади, перевіряє стан цієї роботи і дає рекомендації щодо їхнього поліпшення та приведення їх нормативних актів у відповідність із законодавством та вживає заходів до підвищення кваліфікації працівників юридичних служб.

Мінюст також координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій щодо правової освіти населення; здійснює методичне забезпечення цієї освіти та формування у громадян правового світогляду; вивчає стан правової освіти в навчальних закладах, на підприємствах, організаціях та установах, надає їм необхідну допомогу.

Крім того, Міністр юстиції надає погодження на призначення керівників юридичних служб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Яким чином Мінюст впливає на розвиток правової освіти в навчальних закладах України?

Разом із Міністерством освіти і науки України Мінюст організовує роботу з підготовки та перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Правознавство» у навчальних закладах незалежно від форми власності та підпорядкування.

Міністерство юстиції вносить пропозиції щодо поліпшення роботи, пов'язаною із вивченням права у неюридичних вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх закладах, закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Особливу увагу Мінюст приділяє розробці та розповсюдженню освітніх програм у сфері захисту прав людини.

Чи має Мінюст право видавати нормативні акти?

Так, Мінюст має право видавати нормативні акти, що підлягають державній реєстрації в порядку, встановленому законодавством. Фактично Мінюст сам реєструє свої акти.

II. Система органів юстиції

Якою є існуюча в Україні система органів юстиції?

Систему органів юстиції в Україні складають:

- Міністерство юстиції України;
- Головне управління юстиції Міністерства юстиції в Автономній Республіці Крим;
- обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції;
- районні, районні у містах управління юстиції;
- міські (міст обласного значення) управління юстиції.

Яка структура центрального апарату Міністерства юстиції України?

Міністерство юстиції очолює Міністр. До складу Мінюсту входить Державний секретар, який має першого заступника та заступників. У структурі центрального апарату Мінюсту станом на 1 листопада 2002 р. функціонувало 28 департаментів, одне управління, один відділ, а також Національне бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини. До сфери управління Міністерства належать 27 територіальних органів системи юстиції та 12 державних підприємств, організацій та установ. При Міністерстві юстиції працюють: Центр правової реформи та законопроектних робіт, Центр порівняльного права, Центр перекладів актів європейського права.

Структуру Мінюсту затверджує Міністр юстиції.

Хто призначає Міністра юстиції?

Міністра юстиції України призначає на посаду Президент України за поданням Прем'єр-міністра, про що видає відповідний Указ. Міністр несе персональну відповідальність перед Президентом та Прем'єр-міністром за виконання покладених на нього обов'язків і здійснення ним своїх функцій. Президент також призначає на посади Державного секретаря та заступників Державного секретаря.

Хто призначає директорів департаментів, начальників управління?

Директорів департаментів, начальника управління в центральному апараті Мінюсту призначає Державний секретар Мінюсту за погодженням із Міністром та за результатами конкурсу.

Який юридичний статус органів юстиції?

Усі органи юстиції є юридичними особами, мають печатки із своїм найменуванням та зображенням Державного Гербу України. Діють органи юстиції на підставі Конституції України, інших законодавчих актів України та відповідних положень про даний орган. Положення про зазначені органи, структура і гранична чисельність цих органів, крім Міністерства юстиції, затверджуються Міністерством юстиції.

Що робити в разі коли, на думку громадянина, акти органів юстиції суперечать чинному законодавству?

Необхідно звертатися до суду або Міністерства юстиції, яке має право скасовувати акти управлінь юстиції, що суперечать Конституції України та іншому законодавству України.

III. Нормопроектна діяльність Міністерства юстиції України

Яке місце у діяльності Мінюсту займає нормотворчість?

Нормотворча діяльність є одним з основних завдань Мінюсту. Лише за останні п'ять років Мінюстом було розроблено близько 250 проектів законів та інших нормативно-правових актів.

Мінюст брав участь у розробці проектів таких, зокрема, законів: «Про вибори народних депутатів», «Про політичні партії в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про судоустрій України», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», «Про авторське право і суміжні

права», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», Кримінального, Кримінально-процесуального, Цивільного, Цивільного процесуального, Адміністративно-процедурного кодексів України тощо.

Чи здійснює Мінюст експертизу проектів нормативних актів?

Міністерство юстиції здійснює обов'язкову правову експертизу нормативно-правових актів (у тому числі й законодавчих), що розроблені центральними органами виконавчої влади.

Чи є в Міністерстві юстиції спеціальні підрозділи, покликані вести нормопроєктну діяльність?

У центральному апараті Міністерства юстиції створені та діють нормопроєктні департаменти, до сфери обов'язків яких належить розробка проектів та експертиза проектів, що надходять від Президента України, Верховної Ради України, Кабінету міністрів України, інших органів виконавчої влади у відповідних галузях права.

Одним із напрямків зовнішньої політики України є інтеграція в європейські структури. Яка участь Міністерства у цих зусиллях?

Однією з умов інтеграції України до Європейського Союзу є наближення законодавства України до законодавства ЄС. Міністерство юстиції приділяє увагу до створення ефективного та дієвого механізму адаптації українського законодавства. Така робота сприяє виконанню зобов'язань України відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС від 14 червня 1994 р. Міністерство юстиції виконує функцію координації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади з адаптації законодавства через Міжвідомчу Координаційну Раду з адаптації законодавства. Для просування цієї роботи також при Міністерстві юстиції створені Центр порівняльного права та Центр перекладів актів Європейського права.

Під час вступу України до Ради Європи наша країна взяла на себе ряд зобов'язань. Яка доля Мінюсту щодо виконання цих зобов'язань?

Міністерство юстиції України має безпосереднє відношення до виконання Україною зобов'язань, передбачених Висновком 190(95) Парламентської Асамблеї Ради Європи. Міністерство здійснювало моніторинг виконання цього Висновку. Міністр юстиції (за посадою) очолював Державну Міжвідомчу Комісію з питань впровадження норм та стандартів Ради Європи в законодавство України.

IV. Міністерство юстиції й експертне забезпечення правосуддя

Які організації можуть здійснювати судово-експертну діяльність?

Судово-експертну діяльність можуть здійснювати такі державні спеціалізовані установи та відомчі служби:

- науково-дослідні та інші установи судових експертиз Міністерства юстиції і Міністерства охорони здоров'я;
- експертні служби Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони та Служби безпеки України.

Чи можуть підприємці вести судово-експертну діяльність?

Так, судово-експертна діяльність може здійснюватися на підприємницьких засадах, на підставі спеціального дозволу, а також громадянами на підставі разових договорів.

Хто забезпечує науково-методичний розвиток судово-експертної діяльності?

Організація науково-експертного забезпечення діяльності покладається на міністерства та відомства, до системи яких входять спеціалізовані установи та служби, що здійснюють судові експертизи. Для розгляду найважливіших питань розвитку судової експертизи, що мають міжвідомчий характер, при Міністерстві юстиції створено Координаційну раду з проблем судової експертизи.

Міністерство юстиції забезпечує видання міжвідомчого науково-методичного збірника «Криміналістика та судова експертиза».

Хто може бути судовим експертом?

Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Фахівці державних установ та відомчих служб, що здійснюють судові експертизи, повинні мати вищу освіту, пройти відповідну підготовку та атестацію як судові експерти певного фаху.

Не можуть бути судовими експертами особи, визнані у встановленому законом порядку недієздатними, а також особи, які мають судимість. Додаткові обставини, що забороняють участь особи як експерта в судочинстві, передбачені процесуальним законодавством.

Чи існує облік судових експертів?

Такий облік існує. Міністерство юстиції веде Реєстр атестованих судових експертів державних і підприємницьких структур та організацій, а також

громадян. Атестація судових експертів з числа підприємницьких структур та громадян провадиться Міністерством юстиції або Міністерством охорони здоров'я відповідно до їхніх функцій.

Органи дізнання, попереднього слідства та суди зобов'язані доручати проведення судових експертиз переважно фахівцям, внесеним до цього Реєстру.

V. Державна виконавча служба в структурі Міністерства юстиції

Що являє собою державна виконавча служба?

Державна виконавча служба входить до системи органів Міністерства юстиції і здійснює виконання рішень судів та інших органів відповідно до законів України.

Які завдання стоять перед Державною виконавчою службою?

Завданнями Державної виконавчої служби є своєчасне, повне і неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом.

Які закони України регулюють діяльність Державної виконавчої служби?

Діяльність Державної виконавчої служби регулюється Конституцією України, законами «Про виконавче провадження», «Про державну виконавчу службу», «Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини» та іншими законодавчими актами.

Що таке виконавче провадження?

Виконавче провадження — це сукупність дій спеціальних органів та посадових осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів або посадових осіб, які підлягають виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження».

Примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби.

Які рішення підлягають виконанню Державною виконавчою службою?

Примусовому виконанню підлягають:

- рішення, ухвали і постанови судів у цивільних справах;
- вироки, ухвали і постанови судів у кримінальних справах у частині майнових стягнень;

- постанови судів у частині майнових стягнень у справах про адміністративні правопорушення;
- мирові угоди, затверджені судом;
- рішення, ухвали, постанови господарських судів;
- виконавчі написи нотаріусів;
- рішення Конституційного Суду України у випадках, передбачених законом;
- не сплачені в строк платіжні вимоги, акцептовані платником;
- рішення третейських судів відповідно до законів України;
- рішення комісій по трудових спорах;
- постанови, винесені органами (посадовими особами), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- рішення іноземних судів і арбітражів у передбачених законом випадках;
- рішення Європейського Суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини»;
- рішення державних органів, прийняті з питань володіння і користування культовими будівлями та майном;
- рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у передбачених законом випадках;
- постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій, накладення штрафу;
- рішення інших органів державної влади або недержавних органів у випадках, якщо за законом їхнє виконання покладено на Державну виконавчу службу.

Які існують заходи примусового виконання рішень?

Закон передбачає такі заходи примусового виконання рішень:

- звернення стягнення на майно боржника;
- звернення стягнення на заробітну плату, доходи, пенсію, стипендію боржника;
- вилучення у боржника і передача стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні;
- інші заходи, передбачені рішеннями.

Які основні функції та повноваження державних виконавців?

Державні виконавці здійснюють необхідні заходи щодо своєчасного і повного виконання рішень, зазначеного в документі на примусове виконання рішення. Такий документ має назву виконавчий документ.

При здійсненні своїх повноважень державні виконавці мають право входити до приміщень та сховищ, що належать боржникам або зайняті ними, проводити огляд зазначених приміщень і сховищ, а при необхідності примусово відкривати їх та опечатувати. Також виконавці можуть звертатися до суду з поданням про розшук боржника або дитини, накладати стягнення у вигляді штрафу на громадян і посадових осіб. Законні вимоги державних виконавців є обов'язковими для всіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України.

Хто здійснює нагляд за діяльністю державних виконавців?

Контроль за своєчасністю, правильністю та повнотою виконання рішень державним виконавцем здійснює начальник відділу, де працюють виконавець та керівник вищестоящего органу. Нагляд за законністю виконавчого провадження здійснюють органи прокуратури.

Які особи можуть бути учасниками виконавчого провадження?

Учасниками виконавчого провадження можуть бути державні виконавці, сторони, представники сторін, експерти, перекладачі, спеціалісти. За необхідності для здійснення виконавчих дій запрошуються поняті, представники органів внутрішніх справ, представники органів опіки та піклування, інших органів.

Хто є сторонами виконавчого провадження?

Сторонами у виконавчому провадженні є стягувач і боржник. Стягувач — це фізична або юридична особа, на користь якої чи в інтересах якої видано виконавчий документ. Боржник — це фізична або юридична особа, яка зобов'язується за рішенням учинити певні дії або утримуватися від їхнього вчинення. Такі дії можуть бути пов'язані з передачею майна, грошей, майнових прав, виконанням інших обов'язків, передбачених рішенням.

Чи можуть сторони не брати участі у виконавчому провадженні безпосередньо?

Так, закон це допускає. Сторони можуть реалізовувати свої права та обов'язки у виконавчому провадженні самостійно або через представників. У разі якщо рішенням передбачено, що боржник повинен вчинити певні дії особисто, то такі дії вчиняються без представника.

У який спосіб здійснюється виконавче провадження юридичних осіб?

Участь юридичних осіб у виконавчому провадженні здійснюється їхніми керівниками чи органами, посадовими особами, які діють у межах повнова-

жень, наданих їм законом, або через представників юридичної особи. Повноваження такого представника мають бути оформлені договором або підтверджені довіреністю.

Чи є обмеження для представництва у виконавчому провадженні?

Такі обмеження є. За законом не можуть бути представниками у виконавчому провадженні: особи, які не досягли 18-річного віку (крім випадків, встановлених законом); особи, над якими встановлено опіку чи піклування; судді, слідчі, прокурори, державні виконавці, крім випадків, коли вони діють як законні представники або як уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження; особи, які за законом не можуть здійснювати представництво.

Як бути у ситуації, за якої експерт як учасник виконавчого провадження надає неправдивий висновок чи умисно занижує вартість оцінюваного майна?

За захистом своїх прав будь-яка із сторін може звернутися до суду. За відмову або ухилення від дачі висновку чи за дачу наперед неправдивого висновку експерт несе відповідальність за законом. Про таку відповідальність експерта обов'язково попереджає державний виконавець.

В яких випадках при вчиненні виконавчого провадження обов'язкова присутність понять?

Присутність понять обов'язкова при вчиненні виконавчих дій, пов'язаних із:

- примусовим входженням до нежилых приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке спрямовано стягнення, або майно стягувача, яке йому має бути повернуто в натурі;
- примусовим входженням до жилих будинків, квартир для забезпечення примусового виселення або вселення в них;
- примусовим входженням до будинків, квартир інших приміщень, де перебуває дитина, яку мають передати іншим особам відповідно до рішення суду;
- здійсненням огляду, арешту, вилучення і передачі майна.

Що повинен знати понятий?

Понятий має право знати, для участі в провадженні яких дій його запрошено, на підставі якого виконавчого документу вони здійснюються, а також робити зауваження з приводу вчинення виконавчих дій. Зауваження понятого підлягають занесенню до акту відповідної виконавчої дії. Понятий зо-

бов'язаний засвідчити факт, зміст і результати виконавчих дій, під час провадження яких він був присутній. Перед початком виконавчих дій державний виконавець зобов'язаний пояснити понятим їхні права та обов'язки.

За яких обставин та які учасники підлягають відводу?

Державний виконавець, експерт, перекладач, спеціаліст не можуть брати участі у виконавчому провадженні й підлягають відводу, якщо вони є близькими родичами сторін, їхніх представників або інших осіб, котрі беруть участь у виконавчому провадженні, або заінтересовані в результаті виконання рішення, або є інші обставини, що викликають сумнів у їхній неупередженості.

В яких випадках відкривається виконавче провадження?

Державний виконавець відкриває виконавче провадження на підставі виконавчого документа:

- за заявою стягувача або його представника про примусове виконання рішення, що підлягає виконанню Державною виконавчою службою;
- за заявою прокурора у випадках представництва інтересів громадянина або держави в суді;
- в інших передбачених законом випадках.

Які документи є виконавчими?

Виконавчими документами є:

- 1) виконавчі листи, що видаються судами на підставі:
 - рішень, вироків, ухвал, постанов судів;
 - рішень іноземних судів і арбітражів, якщо вони визнані й допущені на території України у встановленому законом порядку;
- 2) ухвали, постанови судів у випадках, передбачених законом;
- 3) накази господарських судів;
- 4) ухвали, постанови господарських судів у випадках, передбачених законом;
- 5) виконавчі написи нотаріусів;
- 6) рішення Конституційного Суду України у випадках, передбачених законом;
- 7) рішення третейських судів відповідно до законів України;
- 8) посвідчення комісій по трудових спорах;
- 9) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- 10) рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння і користування культовими будівлями та майном;
- 11) рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у передбачених законом випадках;

- 12) платіжні вимоги, акцептовані платником;
- 13) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій та накладення штрафу;
- 14) рішення інших органів державної влади або недержавних органів у випадках, якщо за законом їхнє виконання покладено на Державну виконавчу службу.

Які вимоги закон пред'являє до виконавчого документу?

У виконавчому документі мають бути зазначені такі відомості:

- назва документу, дата видачі та найменування органу, посадової особи, які видали документ;
- дата і номер рішення, за яким видано документ;
- найменування стягувача і боржника, їхні адреси, дата й місце народження боржника та його місце роботи (для громадян), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб);
- резолютивна частина рішення;
- дата набрання чинності рішення;
- строк пред'явлення виконавчого документа;
- виконавчий документ обов'язково має бути підписаний посадовою особою та скріплений печаткою.

Чи існує строк пред'явлення виконавчого документу?

Виконавчі документи можуть бути пред'явлені до виконання в такі строки:

- 1) виконавчі листи та інші судові документи — протягом трьох років;
- 2) накази господарських судів — протягом трьох місяців;
- 3) посвідчення комісій по трудових спорах — протягом трьох місяців;
- 4) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, — протягом трьох місяців;
- 5) інші виконавчі документи — протягом року, якщо інше не встановлено законом.

Які правові наслідки пропущення стягувачем строку пред'явлення документу?

У такому випадку державний виконавець відмовляє у прийнятті до провадження виконавчого документу, строк пред'явлення для примусового виконання якого минув, про що робить відповідну постанову.

Стягувач у такому разі може звернутися із заявою до суду про поновлення пропущеного строку.

Які рішення підлягають негайному виконанню?

Негайному виконанню підлягають такі рішення:

- про стягнення аліментів, заробітної плати в межах платежів, вирахуваних за один місяць, а також про стягування усієї суми боргу по цих виплатах, якщо рішенням передбачено її негайне стягнення;
- про поновлення на роботі чи на попередній посаді незаконно звільненого або переведеного працівника;
- в інших випадках, якщо негайне виконання передбачено рішенням або законом.

Які права сторін виконавчого провадження?

Сторони та інші учасники виконавчого провадження мають право знайомитися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні й письмові пояснення в процесі виконавчих дій, висловлювати свої доводи, міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, заявляти відводи, оскаржувати дії або бездіяльність державного виконавця.

Сторони мають право укласти мирову угоду, яка затверджується судом, оспорювати належність майна і його оцінку, подавати письмові заперечення проти розрахунку державного виконавця щодо розподілу коштів між стягувачами.

Коли саме провадяться виконавчі дії?

Виконавчі дії провадяться державним виконавцем у робочі дні не раніше шостої години і не пізніше двадцять другої години. Конкретний час проведення виконавчих дій визначається державним виконавцем. Сторони виконавчого провадження мають право пропонувати зручний для них час проведення виконавчих дій.

Проведення виконавчих дій у неробочі та святкові дні, встановлені законодавством, допускається лише у випадках, коли зволікання неможливе або у разі коли вони не можуть бути здійснені в інші дні з вини боржника.

Проведення виконавчих дій у нічний час допускається лише у випадках, коли невиконання рішення створює загрозу життю чи здоров'ю громадян.

Проведення виконавчих дій у неробочі та святкові дні або у нічний час здійснюється на підставі постанови державного виконавця, затвердженої начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби.

На яке майно не може бути звернено стягнення?

Стягнення не може бути звернено на такі види майна та предмети:

- носильні речі та предмети домашнього вжитку, необхідні боржникові й особам, які перебувають на його утриманні (кількісні норми визначено додатком до Закону України «Про виконавче провадження»);

- продукти харчування для споживання боржнику та особам, які перебувають на його утриманні — на три місяці;
- паливо, необхідне для приготування їжі та обігрівання приміщення — на шість місяців;
- одна корова, а в разі якщо нема корови — одна телиця, а в разі якщо нема телиці — одна коза, або свиня чи вівця;
- корм для худоби в достатній кількості до початку вигону худоби на пасовище або до збирання нових кормів;
- насіння, необхідне для чергових посівів та не знятий урожай — в осіб, що займаються сільським господарством (за винятком земельних ділянок, на які накладено стягнення);
- інструменти, необхідні для особистих професійних занять, у т.ч. музичні, швейні та інші.

На які доходи громадян не може бути звернено стягнення?

Стягнення не може бути звернено на такі кошти або виплати:

- вихідну допомогу при звільненні працівника;
- компенсацію за невикористану відпустку (крім компенсації, що її отримує особа за відпустку, не використану протягом кількох років);
- компенсацію при переведенні або відрядженні працівника в іншу місцевість;
- польове забезпечення, надбавки до заробітної плати, кошти, що виплачуються замість добових і квартирних;
- матеріальну допомогу особам, які втратили право на допомогу по безробіттю;
- допомогу по вагітності та пологах;
- допомогу по догляду за дитиною, дітьми до 16-річного віку, за хворою дитиною, за дитиною-інвалідом тощо;
- допомогу на лікування;
- допомогу на поховання;
- щомісячну допомогу у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування громадянами, котрі проживають на території радіоактивного забруднення;
- дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фондів споживання.

Чи реєструються виконавчі провадження?

Міністерством юстиції спільно з державним підприємством «Інформаційний центр» підготовлено Єдиний реєстр виконання проваджень та розпочато впровадження його в порядку експерименту в м. Києві.

VI. Здійснення Міністерством юстиції України державної реєстрації відомчих нормативних актів

Які правові підстави реєстрації відомчих нормативно-правових актів?

Правовою підставою здійснення Мініюстом діяльності щодо реєстрації відомчих нормативно-правових актів є Указ Президента України від 03.10.1992 року № 493 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади».

Які правові наслідки застосування відомчого нормативно-правового акту, що не зареєстрований Міністерством юстиції?

У такому випадку відомчий нормативно-правовий акт вважається таким що не вступив в дію і його правозастосування на практиці неможливе. Будь-яке рішення, що було прийнято на підставі незареєстрованого Міністерством юстиції відомчого нормативно-правового акту, недійсне.

Чи може Міністерство юстиції не реєструвати відомчі нормативно-правові акти?

Такі випадки були. Реєстрація відомчих нормативно-правових актів провадиться не тільки з метою систематизації цих актів, а також із метою перевірки текстів актів на їхню відповідність Конституції України, іншим законодавчим актам України. За даними Міністерства юстиції, близько 10 % відомчих нормативно-правових актів, що їх подають на державну реєстрацію, не реєструються, а близько 15% — повертаються на доопрацювання.

Що може вдіяти Міністерство юстиції в разі коли відомство не подає свої нормативні акти на державну реєстрацію?

Міністерство юстиції регулярно контролює, а також перевіряє нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів господарського управління з метою приведення їх у відповідність до Конституції та іншого чинного законодавства України.

Які основні причини відмови в державній реєстрації відомчих нормативно-правових актів?

Основними причинами відмови у державній реєстрації відомчих нормативно-правових актів є:

- порушення або обмеження встановлених законодавчими актами прав, свобод і законних інтересів громадян;
- порушення або обмеження встановлених законодавчими актами прав підприємств, установ та організацій;

- перевищення компетенції органів, що видали такі акти;
- спрямування до виконання незареєстрованих нормативних актів (фактично — не чинних) центральними органами виконавчої влади, органами господарського управління та контролю.

VII. Діяльність Міністерства юстиції України щодо легалізації об'єднань громадян

Що таке легалізація об'єднань громадян?

Легалізація, тобто офіційне визнання, об'єднань громадян — це обов'язкова процедура, яка здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування. Діяльність об'єднань громадян, які не легалізовані або примусово розпущені за рішенням суду, протизаконна.

Які об'єднання громадян реєструє Міністерство юстиції України?

Міністерство юстиції реєструє об'єднання громадян, які мають всеукраїнський статус. Об'єднання громадян області, району, міста, району в місті реєструють відповідні управління юстиції.

Чи можна в Мінюсті зареєструвати фонд або спілку?

Так, це можливо. Об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, спілка, фонд, фундація, асоціація тощо), визнається українським законодавством політичною партією або громадською організацією.

Чи є якісь обмеження при реєстрації об'єднань громадян?

Такі обмеження законом передбачено. Не можуть бути зареєстровані об'єднання громадян, а якщо вони легалізовані, то їхня діяльність забороняється в судовому порядку, коли метою їх діяльності є: насильницька зміна конституційного ладу, зміна протиправним шляхом територіальної цілісності держави, пропаганда війни, насильства, жорстокості, фашизму, неофашизму, розпалювання національної та релігійної ворожнечі, створення воєнізованих формувань або обмеження загальноновизнаних прав людини.

Який статус можуть мати об'єднання громадян?

Об'єднання громадян можуть утворюватися із всеукраїнським, місцевим та міжнародним статусами.

Які об'єднання громадян вважаються об'єднаннями із всеукраїнським статусом?

До всеукраїнських об'єднань громадян належать об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки у більшості її областей.

Хто може бути членом політичної партії?

Членами політичних партій можуть бути виключно громадяни України, які відповідно до Конституції України мають право голосу.

Чи можна бути членом кількох партій?

Громадянин України може перебувати одночасно лише в одній політичній партії.

Хто може бути членом громадських організацій?

Членами громадських організацій можуть бути особи (в тому числі й не громадяни України), які досягли 14-річного віку.

Які обов'язкові відомості вносяться до статуту об'єднання громадян?

Такий статутний документ має містити обов'язкові відомості про: назву об'єднання, його статус, місцезнаходження, мету та завдання, умови і порядки прийому в члени об'єднання, вибуття з нього, права та обов'язки членів; порядок формування, використання, порядок звітності та контролю за коштами та іншим майном об'єднання; порядок внесення змін та доповнень до статутних документів; порядок припинення діяльності об'єднання. Статутний документ не може суперечити законодавству України.

Чи можна політичну партію легалізувати шляхом повідомлення?

Ні, не можна. Політичні партії та міжнародні громадські організації підлягають обов'язковій реєстрації Міністерством юстиції України.

Які документи подають для реєстрації об'єднання громадян?

Для реєстрації об'єднання громадян його засновники подають заяву, до якої додають статут, протокол установчих зборів або з'їзду, відомості про склад керівництва центральних органів об'єднання, дані про місцеві осередки, документ про сплату реєстраційного збору. Політичні партії подають свій статут та програму, протокол установчого з'їзду, підписи громадян України на підтримку рішення про створення політичної партії, відомості про склад керівних органів, квитанцію про сплату реєстраційно-

го збору, назву та адресу банківської установи, в якій політична партія відкриває рахунки.

В який термін розглядається заява про реєстрацію об'єднання громадян?

Заяву про реєстрацію об'єднання громадян реєстраційний орган розглядає у двомісячний термін з дня подачі документів. Рішення про реєстрацію або відмову в ній заявнику повідомляється письмово в 10-денний термін. При реєстрації політичної партії Міністерство юстиції приймає рішення протягом 30 днів з моменту надходження матеріалів, а в особливих випадках цей термін може бути продовжений ще на 15 днів.

Які органи здійснюють контроль за діяльністю об'єднань громадян?

Державний контроль за діяльністю об'єднань громадян здійснюється державними органами. Міністерство юстиції та його регіональні органи, що провадять легалізацію об'єднань, здійснюють контроль за додержанням ними положень статуту. Представники Мінюсту та його регіональних управлінь мають право бути присутні на заходах, що їх провадять об'єднання, вимагати необхідні документи, одержувати пояснення. Нагляд за додержанням законності об'єднаннями здійснюють органи прокуратури, а контроль за фінансовою діяльністю та своєчасністю сплати податків — органи податкової інспекції.

Чи реєструє Мінюст професійні спілки?

Так, реєстрацію професійних спілок здійснює Міністерство юстиції України. На виконання Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» Мінюстом зареєстровано понад 80 професійних спілок із всеукраїнським статусом.

Чи має Міністерство відношення до реєстрації творчих спілок?

Так, Міністерство юстиції здійснює реєстрацію творчих спілок. Цю діяльність воно провадить відповідно до ст. 8 Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки». Станом на кінець 2002 р. ним зареєстровано 15 таких спілок.

Чи реєструє Міністерство юстиції інші об'єднання громадян?

Відповідно до вимог Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» Міністерство юстиції реєструє благодійні організації. Станом на кінець 2002 р. в Україні зареєстровано близько 500 таких організацій.

VIII. Керівне та методологічне забезпечення Міністерством юстиції України діяльності органів реєстрації актів громадянського стану

Які органи здійснюють керівництво відділами реєстрації актів громадянського стану?

Керівництво відділами реєстрації актів громадянського стану здійснюють Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські, районні, районні у містах, міські (міст обласного значення) управління юстиції.

Що таке акти громадянського стану?

Акти громадянського стану — це засвідчені державою факти народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по-батькові. Акти є юридичними фактами, з якими закон пов'язує виникнення, зміну або припинення відповідних прав та обов'язків.

Які органи складають систему органів реєстрації актів громадянського стану?

Систему органів реєстрації актів громадянського стану складають:

- відділи реєстрації актів громадянського стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції;
- виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад.

Відділ реєстрації актів громадянського стану є юридичною особою, має свою печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

Реєстрація актів громадянського стану громадян України, які проживають за кордоном, здійснюється консульськими установами та дипломатичними представництвами України.

Які завдання виконують органи реєстрації актів громадянського стану?

Органи реєстрації актів громадянського стану мають такі завдання:

- забезпечення повної, своєчасної і правильної реєстрації актів громадянського стану;
- внесення до актових записів змін, доповнень та виправлень;
- поновлення втрачених та анулювання повторно складених актових записів;

- видача громадянам свідоцтв про реєстрацію;
- збереження архівного фонду.

В яких випадках може бути відмовлено в реєстрації актів громадянського стану?

У реєстрації акта громадянського стану може бути відмовлено в разі, якщо:

- така реєстрація суперечить закону;
- реєстрація має провадитися в іншому органі реєстрації актів громадянського стану;
- з проханням про реєстрацію звернулася недієздатна особа або представник особи, який не має достатніх на це повноважень.

Які документи подають громадяни при реєстрації актів громадянського стану?

При реєстрації актів громадянського стану подається паспорт або паспортний документ заявника, а також документи, які підтверджують факти, що підлягають реєстрації. Переліки документів визначаються правилами реєстрації відповідних актів громадянського стану.

ІХ. Забезпечення Міністерством юстиції України діяльності нотаріату в Україні

Який орган виконавчої влади здійснює методологічне забезпечення діяльності нотаріату?

Керівництво діяльністю нотаріату в Україні, його методологічне та методичне забезпечення здійснює Міністерство юстиції. Воно організовує роботу нотаріату. З цією метою в структурі Мінюсту створено спеціальний департамент.

Які функції щодо діяльності нотаріату виконує Міністерство юстиції?

Міністерство юстиції України:

- перевіряє діяльність установ нотаріату і вживає заходів до її поліпшення;
- контролює законність вчинення нотаріальних дій державними та приватними нотаріусами;
- видає та анулює свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю;
- забезпечує реєстрацію приватної нотаріальної діяльності;
- організовує виготовлення та контролює використання спеціальних бланків нотаріальних документів;

- веде реєстр свідоцтв про право на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;
- визначає кількість приватних нотаріусів у межах нотаріальних округів;
- затверджує зразки печаток приватних і державних нотаріусів та умови замовлення на їхнє виготовлення.

Чи має Міністерство юстиції відношення до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату?

Так, Міністерство юстиції забезпечує роботу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, розповсюджує відомості про прийняті нею рішення. Основним завданням цієї Комісії є розгляд скарг на рішення кваліфікаційних комісій нотаріату Головного управління юстиції Міністерства юстиції в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції.

Чи видає Міністерство періодичні видання для нотаріусів?

Міністерство юстиції України готує та видає спеціальне видання «Довідник нотаріуса», де публікуються нормативні акти України, методичні рекомендації Міністерства, узагальнення практики нотаріусів, міжнародний досвід діяльності нотаріусів тощо.

Чи регулюється питання про загальну кількість нотаріусів в Україні?

Міністерство юстиції встановлює квоти по кількості нотаріусів, що діють у відповідних округах. Принципами встановлення квоти є територіальність та загальна кількість населення, що мешкає у відповідному окрузі.

Чи готує Міністерство документи для консульської легалізації?

Міністерство юстиції здійснює підготовку нотаріально оформлених документів для їхньої консульської легалізації, а також надає консульським установам за кордоном України допомогу з питань вчинення нотаріальних дій. Таким чином у 2001 р. було оформлено понад 70 тисяч таких документів.

Х. Міжнародна діяльність Міністерства юстиції України

Яку міжнародну діяльність здійснює Міністерство юстиції?

На Міністерство юстиції покладено обов'язок вжиття заходів по забезпеченню дотримання загальновизнаних норм міжнародного права в Україні, в

тому числі шляхом виконання взятих на себе зобов'язань по міжнародних договорах України.

У царині співробітництва з ООН Мінюст тільки протягом 2002 р. був відповідальний за підготовку періодичних доповідей з виконання положень таких міжнародних договорів ООН:

- міжнародного пакту про громадянські та політичні права;
- конвенції ООН проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання;
- конвенції ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Великого значення Мінюст надає питанню приєднання України до міжнародних договорів Ради Європи. На сьогодні підписано понад 50 договорів, більшість з яких ратифіковано Верховною Радою України.

Чи здійснює Міністерство юстиції правове співробітництво з іншими країнами?

Міністерство юстиції працює над створенням правової бази для захисту порушених прав і свобод громадян однієї держави на території іншої держави, правового співробітництва відповідних органів при судовому розгляді цивільних справ, розслідуванні та судовому розгляді кримінальних справ. На цей час про правову допомогу у цивільних, кримінальних справах та передачу засуджених осіб укладено близько 50 двосторонніх та багатосторонніх договорів.

Стороною яких європейських договорів з питань правової допомоги є Україна?

З моменту вступу до Ради Європи Україна стала стороною таких міжнародних договорів про правову допомогу, як:

- Європейська конвенція про видачу правопорушників;
- Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах;
- Конвенція про передачу засуджених осіб;
- Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах;
- Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом.

З якою метою створено інститут Уповноваженого уряду при Міністерстві юстиції?

У структурі центрального апарату Міністерства юстиції діє Уповноважений Кабінету міністрів України у справах дотримання Конвенції про захист прав та основних свобод людини. Уповноважений призначається урядом Ук-

раїни. Діяльність Уповноваженого забезпечується Національним бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав та основних свобод людини. Уповноважений відповідає за підготовку та підтримку позиції Уряду України по справах проти України, що їх розглядає Європейський Суд з прав людини.

Які основні питання порушуються в заявах наших громадян до Європейського Суду з прав людини проти України?

Основними питаннями, що порушуються заявниками проти України, є:

- неналежне утримання в місцях позбавлення волі осіб, які були засуджені до смертної кари, замінені в подальшому на довічне ув'язнення;
- порушення прав людини під час затримання або арешту;
- порушення права вільного володіння своїм майном;
- порушення права на справедливий судовий розгляд.

Взагалі громадянами України, особами без громадянства та іноземцями можуть бути порушені будь-які питання, що захищаються положеннями Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод і, на їхню думку, порушені Україною, при цьому всі заходи внутрішньонаціонального захисту вже використано.

Чи надає Національне бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав та основних свобод людини допомогу громадянам у разі отримання звернення?

Національне бюро поширює інформацію серед населення України про положення Конвенції про захист прав та основних свобод людини, Регламенту Європейського Суду з прав людини, надає індивідуальні консультації громадянам України, іноземним громадянам та громадянам без громадянства про діяльність конвенційних органів, процедуру подачі, прийняття і розгляду справ Європейським Судом з прав людини, провадить роз'яснювальну роботу серед посадових осіб центральних органів виконавчої влади, працівників суду та прокуратури, органів місцевого самоврядування.

Що таке Європейський Суд з прав людини?

Це міжнародний орган, який за певних обставин може розглядати заяви, що їх подають особи, які скаржаться на порушення їхніх прав, викладених в Європейській Конвенції про захист прав та основних свобод людини.

Чи можуть громадяни України спрямовувати свої скарги до Європейського Суду з прав людини?

Так, громадяни України, особи без громадянства та іноземні громадяни можуть подавати заяви про порушення їхніх прав до Європейського Суду з прав людини. Держави-сторони Конвенції зобов'язуються дотримуватися її

положень і в разі наявності таких порушень проти них може бути подано скаргу (заяву). Заява може бути спрямована як проти України, так і проти іншої держави-члена Ради Європи. Суд не є апеляційною інстанцією стосовно національних судів, він не може скасувати або змінити їхні рішення. Суд не може безпосередньо захищати особу перед національним судом, проти якого спрямовано скаргу. Проте рішення Європейського Суду обов'язкові для виконання державою-членом Ради Європи й невиконання такого рішення матиме негативні наслідки фінансового та політичного характеру для цієї держави.

Чи розглядає Європейський Суд з прав людини заяви проти приватних осіб?

Ні. Цей суд може розглядати заяви проти дій або рішень тільки органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової) і не розглядає заяви проти приватних осіб та неурядових організацій.

Протягом якого часу може бути подано заяву?

Заяву може бути подано до Європейського Суду з прав людини в шестимісячний термін після моменту, коли були використані усі можливі внутрішньодержавні процедури захисту порушених прав. Процедура розгляду справ в Європейському Суді не надає можливості розглянути заяву, якщо особа протягом таких шести місяців не подала чітко сформульовану скаргу.

Якою мовою може бути викладено заяву до Європейського Суду з прав людини?

Заява до Європейського Суду може бути викладена однією з офіційних мов Ради Європи (англійська, французька) або рідною мовою заявника. Витрати на переклад покриває Рада Європи.

Яка адреса Європейського Суду для надсилання заяв?

Адреса Європейського Суду з прав людини:

Au Greffier de la
Cour europeenne des Droits de l'Homme
Conseil de l'Europe
F 67075 Strasbourg Cedex
France.

Отож, якщо ваші права порушено і ви використали всі можливі внутрішньодержавні процедури захисту своїх прав, і ще не сплинув шестимісячний термін після цього моменту, ви можете звернутися до Європейського Суду з прав людини з відповідною заявою (скаргою).

Які відомості мають бути зазначені в заяві?

У заяві має бути зазначено:

- короткий виклад заяви (скарги);
- визначення права або прав, що їх, на думку заявника, порушено. При цьому порушені права мають бути гарантовані зазначеною Конвенцією;
- дані про засоби внутрішньодержавного можливого правового захисту прав, якими скористався заявник;
- перелік рішень по справі заявника із зазначенням дат прийняття рішень і якими органами ці рішення було прийнято. До цього має бути додана коротка інформація про зміст кожного такого рішення і копії (не оригінали!) цих документів.

Х. Місцезнаходження Міністерства юстиції України

Територіально Міністерство юстиції України розташоване в трьох приміщеннях. Адреси: м. Київ, вул. Архітектора Городецького, 13 (головний офіс); м. Київ, вул. Коцюбинського, 12 (офіс, де приймають заяви від громадян); м. Київ, вул. Володимирська, 9 (офіс, в якому розташовано підрозділи, що займаються проблемами адаптації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу).

Зміст

I. Правовий статус Міністерства юстиції України, його основні функції та завдання.

Який статус має Міністерство юстиції?	5
У чому полягає специфіка Мініюсту як центрального органу виконавчої влади?	5
Чим керується Мініюст у своїй діяльності?	5
Які основні завдання виконує Міністерство?	5
Чи реєструє Мініюст загальнодержавні фонди?	6
Чи видає Мініюст правову літературу?	6
Чи причетний Мініюст до вирішення проблем, пов'язаних із правосуддям? ..	6
Чи опікується Мініюст питаннями розвитку юридичних послуг?	7
Яка причетність Мініюсту до діяльності установ нотаріату в Україні?	7
Чи взаємодіє Мініюст із консульськими установами України?	7
Чи координує Міністерство юстиції діяльність адвокатів в Україні?	7
Чи видає Міністерство ліцензії на будь-які види підприємницької діяльності (юридичної практики)?	7
Чи має Мініюст право реєструвати акти громадянського стану: народження людини, її смерті, одруження чи розлучення?	8
Чи можна зареєструвати громадянам України шлюб за кордоном або отримати свідоцтво про народження дитини — громадянина України, або отримати свідоцтво про смерть громадянина України?	8
Чи має Мініюст відношення до діяльності бюро технічної інвентаризації? ...	8
Як надається допомога юристам інших органів влади та юристам підприємств і установ?	8
Яким чином Мініюст впливає на розвиток правової освіти в навчальних закладах України?	9
Чи має Мініюст право видавати нормативні акти?	9

II. Система органів юстиції

Якою є існуюча в Україні система органів юстиції?	9
Яка структура центрального апарату Міністерства юстиції України?	9
Хто призначає Міністра юстиції?	10
Хто призначає директорів департаментів, начальників управління?	10
Який юридичний статус органів юстиції?	10
Що робити в разі коли, на думку громадянина, акти органів юстиції суперечать чинному законодавству?	10

III. Нормопроектна діяльність Міністерства юстиції України

Яке місце у діяльності Мініюсту займає нормотворчість?	10
Чи здійснює Мініюст експертизу проектів нормативних актів?	11
Чи є в Міністерстві юстиції спеціальні підрозділи, покликані вести нормопроектну діяльність?	11
Одним із напрямків зовнішньої політики України є інтеграція в європейські структури. Яка участь Міністерства у цих зусиллях?	11
Під час вступу України до Ради Європи наша країна взяла на себе ряд зобов'язань. Яка доля Мініюсту щодо виконання цих зобов'язань?	11

IV. Міністерство юстиції й експертне забезпечення правосуддя

Які організації можуть здійснювати судово-експертну діяльність?	12
Чи можуть підприємці вести судово-експертну діяльність?	12
Хто забезпечує науково-методичний розвиток судово-експертної діяльності?	12
Хто може бути судовим експертом?	12
Чи існує облік судових експертів?	12

V. Державна виконавча служба в структурі Міністерства юстиції

Що являє собою державна виконавча служба?	13
Які завдання стоять перед Державною виконавчою службою?	13
Які закони України регулюють діяльність Державної виконавчої служби?	13
Що таке виконавче провадження?	13
Які рішення підлягають виконанню Державною виконавчою службою?	13
Які існують заходи примусового виконання рішень?	14
Які основні функції та повноваження державних виконавців?	14
Хто здійснює нагляд за діяльністю державних виконавців?	15
Які особи можуть бути учасниками виконавчого провадження?	15
Хто є сторонами виконавчого провадження?	15
Чи можуть сторони не брати участі у виконавчому провадженні безпосередньо?	15
У який спосіб здійснюється виконавче провадження юридичних осіб?	15
Чи є обмеження для представництва у виконавчому провадженні?	16
Як бути у ситуації, за якої експерт як учасник виконавчого провадження надає неправдивий висновок чи умисно занижує вартість оцінюваного майна?	16
В яких випадках при вчиненні виконавчого провадження обов'язкова присутність понятих?	16
Що повинен знати понятий?	16
За яких обставин та які учасники підлягають відводу?	17
В яких випадках відкривається виконавче провадження?	17
Які документи є виконавчими?	17
Які вимоги закон пред'являє до виконавчого документу?	18
Чи існує строк пред'явлення виконавчого документу?	18
Які правові наслідки пропущення стягувачем строку пред'явлення документу?	18
Які рішення підлягають негайному виконанню?	18
Які права сторін виконавчого провадження?	19
Коли саме провадяться виконавчі дії?	19
На яке майно не може бути звернено стягнення?	19
На які доходи громадян не може бути звернено стягнення?	20
Чи реєструються виконавчі провадження?	20

VI. Здійснення Міністерством юстиції України державної реєстрації відомчих нормативних актів

Які правові підстави реєстрації відомчих нормативно-правових актів?	21
Які правові наслідки застосування відомчого нормативно-правового акту, що не зареєстрований Міністерством юстиції?	21

Чи може Міністерство юстиції не реєструвати відомчі нормативно-правові акти?	21
Що може відіяти Міністерство юстиції в разі коли відомство не подає свої нормативні акти на державну реєстрацію?	21
Які основні причини відмови в державній реєстрації відомчих нормативно- правових актів?	21

VII. Діяльність Міністерства юстиції України щодо легалізації об'єднань громадян

Що таке легалізація об'єднань громадян?	22
Які об'єднання громадян реєструє Міністерство юстиції України?	22
Чи можна в Мініюсті зареєструвати фонд або спілку?	22
Чи є якісь обмеження при реєстрації об'єднань громадян?	22
Який статус можуть мати об'єднання громадян?	22
Які об'єднання громадян вважаються об'єднаннями із всеукраїнським статусом?	23
Хто може бути членом політичної партії?	23
Чи можна бути членом кількох партій?	23
Хто може бути членом громадських організацій?	23
Які обов'язкові відомості вносяться до статуту об'єднання громадян?	23
Чи можна політичну партію легалізувати шляхом повідомлення?	23
Які документи подають для реєстрації об'єднання громадян?	23
В який термін розглядається заява про реєстрацію об'єднання громадян? ..	24
Які органи здійснюють контроль за діяльністю об'єднань громадян?	24
Чи реєструє Мініюст професійні спілки?	24
Чи має Міністерство відношення до реєстрації творчих спілок?	24
Чи реєструє Міністерство юстиції інші об'єднання громадян?	24

VIII. Керівне та методологічне забезпечення Міністерством юстиції України діяльності органів реєстрації актів громадянського стану

Які органи здійснюють керівництво відділами реєстрації актів громадянського стану?	25
Що таке акти громадянського стану?	25
Які органи складають систему органів реєстрації актів громадянського стану?25	25
Які завдання виконують органи реєстрації актів громадянського стану?	25
В яких випадках може бути відмовлено в реєстрації актів громадянського стану?	26
Які документи подають громадяни при реєстрації актів громадянського стану?26	26

IX. Забезпечення Міністерством юстиції України діяльності нотаріату в Україні

Який орган виконавчої влади здійснює методологічне забезпечення діяльності нотаріату?	26
Які функції щодо діяльності нотаріату виконує Міністерство юстиції?	26
Чи має Міністерство юстиції відношення до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату?	27
Чи видає Міністерство періодичні видання для нотаріусів?	27
Чи регулюється питання про загальну кількість нотаріусів в Україні?	27

Чи готує Міністерство документи для консульської легалізації?	27
---	----

Х. Міжнародна діяльність Міністерства юстиції України

Яку міжнародну діяльність здійснює Міністерство юстиції?	27
Чи здійснює Міністерство юстиції правове співробітництво з іншими країнами?	28
Стороною яких європейських договорів з питань правової допомоги є Україна?	28
З якою метою створено інститут Уповноваженого уряду при Міністерстві юстиції?	28
Які основні питання порушуються в заявах наших громадян до Європейського Суду з прав людини проти України?	29
Чи надає Національне бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав та основних свобод людини допомогу громадянам у разі отримання звернення?	29
Що таке Європейський Суд з прав людини?	29
Чи можуть громадяни України спрямовувати свої скарги до Європейського Суду з прав людини?	29
Чи розглядає Європейський Суд з прав людини заяви проти приватних осіб?	30
Протягом якого часу може бути подано заяву?	30
Якою мовою може бути викладено заяву до Європейського Суду з прав людини?	30
Яка адреса Європейського Суду для надсилання заяв?	30
Які відомості мають бути зазначені в заяві?	31

Х. Місцезнаходження Міністерства юстиції України31

Виготовлено: ТОВ «ІКЦ Леста»

Віддруковано: ТОВ «Міленіум»

Підписано до друку з оригінал-макету 30.05.2003.

Формат 60х84/16. Гарнітура Newton. Папір офсетний.

Умовн.-друк. арк. 2,42. Обл.-вид. арк. 1,63. Наклад 6000.
